

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 391

Gospodarka lokalna w teorii i praktyce

Redaktorzy naukowi
Ryszard Brol
Andrzej Raszkowski
Andrzej Sztando

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Justyna Mroczkowska
Łamanie: Comp-rajt
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-509-4

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Wanda Maria Gaczek: Szanse i zagrożenia rozwoju wielkomiejskich obszarów funkcjonalnych na przykładzie Aglomeracji Poznańskiej	11
Danuta Stawasz: Trendy zagospodarowania przestrzeni polskich miast – przyczyny i konsekwencje dla ich rozwoju	23
Florian Kuźnik: Zarządzanie efektywnością miejskich usług publicznych	32
Artur Myna: Uwarunkowania przestrzennego zróżnicowania kosztów utrzymania wielorodzinnych zasobów mieszkaniowych	40
Adam Drobniak, Klaudia Plac: <i>Urban resilience</i> – studia przypadków oceny ekonomicznej prężności miejskiej	49
Andrzej Raczyk, Iwona Majkowska: Problemy identyfikacji gmin o zdominowanej strukturze gospodarki	62
Ewelina Szczech-Pietkiewicz: <i>Smart city</i> – próba definicji i pomiaru	71
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Zarządzanie partycypacyjne we wspólnotach lokalnych	83
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Gminy wiejskie jako beneficjenci środków z UE w latach 2007–2013 na przykładzie województwa mazowieckiego	92
Andrzej Raszkowski: Zestawienie silnych i słabych stron Dzierżoniowa oraz kluczowych zadań do realizacji w świetle badań ankietowych	101
Cezary Brzeziński: System planowania przestrzennego jako bariera realizacji komponentu miejskiego polityki spójności w Polsce	110
Justyna Danielewicz: Współpraca na obszarach wiejskich na przykładzie funkcjonowania lokalnej grupy działania Fundacja Rozwoju Gmin „PRYM”	119
Sylwia Dolzblasz: Otwartość transgraniczna placówek usługowych w mieście podzielonym Gubin/Guben	128
Eliza Farelnik: Innowacyjność w procesie rewitalizacji obszarów miejskich	137
Anna Grochowska: Zagrożenia i konflikty w zakresie zagospodarowania przestrzennego na terenie Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich	147
Kamila Juchniewicz-Piotrowska: Decyzja o warunkach zabudowy jako przyczyna braku ładu przestrzennego	156
Alina Kulczyk-Dynowska: Przestrzenne i finansowe aspekty funkcjonowania Białowieskiego Parku Narodowego	167
Sławomir Olko: Rola klastrów w przemysłach kreatywnych w rozwoju miast ...	175
Katarzyna Przybyła: Poziom życia w wybranych miastach województwa śląskiego	183
Justyna Adamczuk: Rola szkół wyższych w kreowaniu wizerunku miast. Studium przypadku Jeleniej Góry i Wałbrzycha	193

Marta Kusterka-Jefmańska: Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem lokalnym	202
Arkadiusz Talik, Remigiusz Mazur: Prawne instrumenty kształtowania podatków lokalnych przez gminy (na przykładzie podatku od nieruchomości)	211
Ewelina Julita Tomaszewska: Możliwości wsparcia rozwoju gminy w programie rozwoju obszarów wiejskich 2014–2020	220
Piotr Paczowski: Znaczenie i wpływ kapitału społecznego na rozwój lokalny	229
Maciej Turała: Ocena wpływu zmiany regulacji na zdolność gmin w Polsce do obsługi i zaciągania zobowiązań	239
Lech Jańczuk: Samorząd terytorialny jako benchmark ładu zintegrowanego w procesie rozwoju zrównoważonego	248
Jacek Witkowski: Rola walorów przyrodniczych w rozwoju lokalnym w świetle dokumentów strategicznych na przykładzie wybranych gmin Lubelszczyzny	257
Bożena Kuchmacz: Partnerstwo trójsektorowe jako źródło lokalnego kapitału społecznego	266
Agnieszka Krześ: Znaczenie zasobów endogenicznych w rozwoju Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego – wybrane aspekty	275
Katarzyna Wójtowicz: Przejawy naruszeń zasady adekwatności w procesie decentralizacji zadań publicznych w Polsce	284
Ewa M. Boryczka: Współpraca sektora publicznego, prywatnego i społecznego w procesie rewitalizacji obszarów centralnych polskich miast	292
Paweł Zawora: Instrumenty rozwoju lokalnego wykorzystywane w samorządach gminnych	302

Summaries

Wanda Maria Gaczek: Opportunities and threats for the development of urban functional areas – example of the Poznań agglomeration	11
Danuta Stawasz: Trends of Polish cities land planning – causes and consequences for their development	23
Florian Kuźnik: Managing the effectiveness of urban public services	32
Artur Myna: Conditions of spatial diversity of maintenance costs in multi-family dwelling stock	40
Adam Drobnik, Klaudia Plac: Urban resilience – case studies of economic urban resilience assessment	49
Andrzej Raczyk, Iwona Majkowska: Problems in the identification of communes with dominated economic structure	62
Ewelina Szczech-Pietkiewicz: Smart City – definition and measurement attempt	71

Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Participatory management in local communities	83
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Rural communes as beneficiaries of EU funds in 2007-2013 on the example of Mazowieckie Voivodeship	92
Andrzej Raszkowski: Strengths and weaknesses of Dzierżoniów and the key tasks to be implemented in the light of survey research	101
Cezary Brzeziński: Spatial planning system as a barrier to the realization of urban component of cohesion policy in Poland	110
Justyna Danielewicz: Cooperation in rural areas. The case of local Action Group “Prym”	119
Sylvia Dołzblasz: Transborder openness of service providers in the divided city of Gubin/Guben	128
Eliza Farelnek: Innovativeness in the process of urban revitalization	137
Anna Grochowska: Threats and conflicts in the field of spatial planning in the Wałbrzych Sudeten Landscape Park	147
Kamila Juchniewicz-Piotrowska: Planning permission as the reason for the lack of spatial organization	156
Alina Kulczyk-Dynowska: The spatial and financial aspects of functioning of Białowieża National Park	167
Sławomir Olko: Role of clusters in creative industries in the development of cities	175
Katarzyna Przybyła: Living standards in chosen Silesian cities	183
Justyna Adamczuk: The role of universities in city image creating. Case study of Jelenia Góra and Wałbrzych	193
Marta Kusterka-Jefmańska: Quality of life vs. processes of local development management	202
Arkadiusz Talik, Remigiusz Mazur: Legal instruments of local taxes shaping by municipalities (on the example of real estate tax)	211
Ewelina Julita Tomaszewska: The possibility of supporting the development of a community in the 2014-2020 Rural Development Programme	220
Piotr Paczowski: The significance and impact of social capital on the local development	229
Maciej Turała: Assessment of regulation change impact on Polish communes' capacity to service liabilities	239
Lech Jańczuk: Local government as the benchmark of integrated governance in the process of sustainable development	248
Jacek Witkowski: The role of natural values in the local development in the light of the strategic documents on the example of selected Lublin communes	257
Bożena Kuchmacz: Three sector partnership as a source of local social capital	266

Agnieszka Krześ: The significance of endogenous resources for the development of Wrocław Metropolitan Area – chosen aspects	275
Katarzyna Wójtowicz: Manifestations of adequacy violations in the process of fiscal decentralization in Poland	284
Ewa M. Boryczka: Cooperation between public, private and social sectors in the process of revitalization of the city centers in Poland	292
Paweł Zawora: Means used by local governments to enhance local development	302

Sławomir Olko

Politechnika Śląska

e-mail: slawomir.olko@polsl.pl

ROLA KLASTRÓW W PRZEMYSŁACH KREATYWNYCH W ROZWOJU MIAST*

ROLE OF CLUSTERS IN CREATIVE INDUSTRIES IN THE DEVELOPMENT OF CITIES

DOI:10.15611/PN.2015.391.18

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie roli klastrów w przemysłach kreatywnych w rozwoju miast oraz roli miast w tworzeniu i rozwoju tych klastrów. Przedstawione przesłanki praktyczne rozwijania klastrów w przemysłach kreatywnych oraz zarządzania nimi zostały oparte na przykładach miast Polski i Europy. Klastry w przemysłach kreatywnych są nowym sposobem mobilizowania lokalnej i regionalnej aktywności mieszkańców poprzez tworzenie wartości ekonomicznej oraz wykorzystywanie i wzmacnianie tożsamości lokalnej miasta. Na podstawie zebranych wyników badań przedstawiono czynniki zarówno pozytywne, jak i negatywne (zagrożenia i słabe strony) w formie analizy SWOT, a także ogólne rekomendacje dla środowiska samorządu miast w zakresie współpracy z klastrami, w szczególności klastrami kreatywnymi.

Słowa kluczowe: klaster, przemysły kreatywne, rozwój lokalny, tożsamość.

Summary: The purpose of the paper is to present the role of clusters in creative industries in the the development of cities as well as the role of cities in the creation and development of these clusters. Clusters in creative industries (creative clusters) are a new way of mobilizing the local and regional activity of inhabitants and institutions by creating economic value as well as strengthening the local identity of the city. On the base of resaearch results identyfying creative clusters in Poland and using the SWOT analysis some conclusions and observations have been presented. General recommedation for local authorities regarding the collaboration with creative clusters have been presented in the conclusion.

Keywords: cluster, creative industries, local development, identity.

---

* Niniejsza publikacja zawiera wyniki badań realizowanych w ramach projektu pt. *Modele zarządzania wiedzą w sieciach i klastrach przemysłów kreatywnych w Polsce oraz krajach UE*. Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2012/07/B/HS4/03016.

1. Wstęp

Klastry stanowią w ostatnich latach ważny instrument wsparcia innowacji oraz rozwoju lokalnego i regionalnego nie tylko w Polsce, ale na całym świecie. Mimo że w Polsce wiele się mówi o klastrach i pozostają one pod bacznią obserwacją naukowców, efekty ich funkcjonowania trudno uznać za zadowalające, biorąc pod uwagę liczbę innowacji wdrożonych poprzez klastry, liczbę projektów innowacyjnych oraz liczbę podmiotów w klastrach w stosunku do całkowitej liczby podmiotów gospodarczych. Szczególną rolę w systemie innowacji pełnią klastry kreatywne (a precyzyjniej, klastry w sektorach kreatywnych), które posiadają najszerze oddziaływanie społeczne, w praktyce grupują również najszerzy zakres rodzajów podmiotów (przedsiębiorstwa, instytucje naukowe, instytucje kultury, samorząd i podległe mu jednostki, a także społeczeństwo obywatelskie jako nieinstytucjonalna forma aktywności społecznej w klastrze). Ze względu na to, że wyniki przeprowadzonych badań aktywności klastrów wskazują na mały udział administracji samorządowej w działaniach klastrów [*Benchmarking* 2010, 2012], warto zadać pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy oraz o rzeczywistą możliwą rolę miasta w inicjowaniu i wspieraniu funkcjonowania klastrów kreatywnych. Celem badań przedstawionych w niniejszym artykule jest wskazanie, na podstawie dotychczasowych przykładów klastrów kreatywnych w Polsce, możliwych aktywności miast w zakresie tworzenia i rozwijania klastrów kreatywnych.

2. Klastry kreatywne w Polsce

Na podstawie definicji klastrów, proponowanych m.in. przez M. Portera, można sformułować definicję klastra w sektorach kreatywnych. Klastr w sektorach kreatywnych (lub krócej **klastr kreatywny**¹) można, uwzględniając propozycje rozumienia tej kategorii przez innych autorów [Knop 2013, s. 95; Belussi, Staber (eds.) 2012, s. 41], sformułować następująco: „grupa współpracujących organizacji i osób, wywodzących się z lokalnych i regionalnych społeczności, reprezentujących biznes, naukę, edukację, kulturę i sztukę, organizacje pozarządowe oraz administrację, których celem jest wspieranie rozwoju wykorzystujące kreatywność w obszarze kultury, technologii, biznesu i działań społecznych”. Istotą klastra kreatywnego jest wykorzystywanie i wspieranie tożsamości miejsca (miasta, regionu), a także innowacyjne wykorzystanie zasobów i poszukiwanie (tworzenie) talentów, przy zachowaniu i rozwoju wartości lokalnych i regionalnych. Klastry kreatywne stanowią bazę zasobów i kreatywnych umiejętności dla innych klastrów oraz rozwoju innowacji w regionie. Unikalną cechą klastrów kreatywnych jest aktywność

---

¹ Precyzyjniej kategoria ta powinna brzmieć: klastr w sektorach/przemysłach kreatywnych. Skrócenie jej do określenia „klastr kreatywny” jest wygodniejsze, ale również ma swoje odpowiedniki w praktyce, takie jak: agencja kreatywna, dyrektor kreatywny.

społeczeństwa obywatelskiego (czwartej helisy) w postaci zinstytucjonalizowanej (organizacje społeczne) oraz pojedynczych jednostek – liderów społecznych, których aktywność wykracza poza struktury instytucjonalne. Klaster kreatywny powinien być wyróżniony poprzez dominujące podmioty, które go tworzą, reprezentujące sektory kreatywne. W serwisie clusterobservatory² sektor kreatywny i kultury został określony poprzez 41 klas europejskiej klasyfikacji działalności (EKD), obejmujących zarówno obszar kreatywności (sztukę, projektowanie), jak i przekazywanie oraz publikowanie wartości kultury.

Analizę naukową klastrów w przemysłach kultury należy rozpocząć od identyfikacji podmiotów stanowiących rdzeń sektora kultury. Taka analiza jest podstawą odpowiedzi na pytanie, czy istnieje jakikolwiek potencjał instytucjonalny związany z funkcjonowaniem sektora kreatywnego. Takie podejście zaproponowali autorzy analizujący skupiska podmiotów kreatywnych w Katowicach [Budziński, Drobniak 2009, s. 217–235] oraz Bytomiu [Polko, Wrań 2009, s. 237–256].

M. Matusiak, analizując kwestie możliwości rozwojowych metropolii europejskich w oparciu o sektor kreatywny, wprowadziła pojęcia potencjału kreatywnego ocenianego w sposób jakościowy. Na potencjał kreatywny składają się: „ilość i jakość instytucji kultury: muzeów, bibliotek, teatrów, kin i zabytków, atrakcyjność turystyczna, jakość życia: stan środowiska naturalnego, poziom usług publicznych, jakość przestrzeni miejskiej, przemysł kreatywny”. W swoich badaniach autorka uwzględniła również analizy strategii rozwojowych istotnych metropolii europejskich związanych z sektorami kreatywnymi, zakładając, że świadomy rozwój w sektorach kreatywnych ma charakter sformalizowany, gdy jest zapisany w dokumentach strategicznych stanowiących podstawę zarządzania aglomeracją. Badaniami objęto następujące miasta będące typowymi przykładami ośrodków sektora kreatywnego: Londyn, Paryż, Amsterdam, Wiedeń, Berlin, Barcelona, Praga i Budapeszt [Matusiak 2009, s. 50–69]. Autorka sformułowała również interesujące wnioski dla miast w Polsce, zauważając, że pomimo istotnego przyrostu jakości i ilości infrastruktury „niezbędne jest inwestowanie w połączenia sieciowe, tworzenie klimatu społecznego i instytucjonalnego sprzyjającego innowacjom oraz poszukiwanie charyzmatycznych i zaangażowanych przywódców motywujących do dużego wysiłku w tworzeniu systemu” [Matusiak 2009, s. 67].

A. Klasik przez sektor kultury rozumie wyodrębnione pod względem instytucjonalnym i funkcjonalnym działalności, wywodzące się zarówno od talentów i zawodów artystycznych, jak i wydarzeń i produktów kulturalnych. W ramach sektora kultury autor ten wyodrębnia następujące segmenty funkcjonalne:

- działalności kulturalne według ich rodzajów i dziedzin,
- infrastrukturę materialną i technologiczną,
- systemy udostępniania dzieł, wydarzeń i produktów kulturalnych,
- inwestowanie i finansowanie działalności kulturalnych [Klasik 2010, s. 12–13].

---

² www.clusterobservatory.eu.

Sektor kreatywny stanowi według A. Klasika dopełnienie sektora kultury, który stanowi jego pierwotny potencjał i obejmuje trzy podsektory:

- podsektor sztuk i rzemiosł: przemysł sztuk performatywnych, przemysł muzyczny, przemysł sztuki i antyków, rzemiosło artystyczne;
- podsektor produkcji: przemysł wydawniczy, radiowo-telewizyjny, filmowy i wideo, gier komputerowych, przemysł mody;
- podsektor usług: przemysł reklamy, projektowanie architektoniczne i urbanistyczne, usługi softwarowe i komputerowe, wzornictwo i design [Klasik 2010, s. 25].

Dzięki polityce wsparcia klastrów prowadzonej od 2004 r. powstało w Polsce bardzo wiele klastrów, w tym duża liczba klastrów kreatywnych, które zlokalizowane są głównie w dużych ośrodkach miejskich. Tabela 1 przedstawia charakterystykę klastrów kreatywnych, powstałą jako wynik badań identyfikacyjnych w projekcie pt. *Modele zarządzania wiedzą w sieciach i klastrach przemysłów kreatywnych w Polsce oraz w krajach UE*. Na podstawie tej krótkiej charakterystyki możemy stwierdzić, że przeważają klastry związane z wykorzystaniem technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych. Brakuje natomiast klastrów w sektorze kultury, a te, które zostały zidentyfikowane, znacznie ograniczyły swoją aktywność w ostatnich latach.

Klastry w sektorach kreatywnych działają głównie jako porozumienia lub stowarzyszenia, stosunkowo rzadko wchodząc w ścisłe relacje z samorządami miast. Równie rzadko członkami klastra (członkami wspierającymi) są miasta. Poza dużymi ośrodkami miejskimi można zauważyć pojawianie się stosunkowo aktywnych klastrów w mniejszych miastach (Leszno, Nowy Sącz, Białystok).

Na podstawie informacji zebranych w trakcie badań bezpośrednich w ramach projektu badawczego *Modele zarządzania wiedzą w sieciach i klastrach przemysłów kreatywnych w Polsce oraz krajach UE* opracowano analizę SWOT (tab. 2) dla rozwoju klastrów kreatywnych. Metodyka badań wykorzystuje różne metody badawcze i odbywa się w trzech etapach:

- 1) ankieta wszystkich klastrów kreatywnych w Polsce,
- 2) wywiad pogłębiony z koordynatorami klastrów,
- 3) szczegółowe badania zarządzania wiedzą w pięciu wybranych klastrach kreatywnych.

Do opracowania analizy SWOT posłużono się informacjami uzyskanymi z etapu pierwszego oraz części opracowanych wyników etapu drugiego – wywiady pogłębione zostały przeprowadzone z 11 przedstawicielami klastrów (koordynatorzy klastrów, członkowie klastrów), a także z dwoma pełnomocnikami ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi w mieście. Większość czynników opisanych w analizie SWOT nie wymaga szczegółowego omówienia, warto jednak zwrócić uwagę na wybrane czynniki negatywne, takie jak postępująca deglomeracja miast oraz niski poziom kapitału społecznego i zaufania. Deglomeracja to zjawisko przenoszenia się mieszkańców miast na tereny pozamiejskie, przy czym mieszkańcy ci

Tabela 1. Charakterystyka klastrów kreatywnych w Polsce

Miasto	Nazwa	Koordynator	Liczba członków	Specjalizacja
Wrocław	Creativo – multimedia cluster	Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej	21	e-marketing, multimedia, ICT
Lublin	Lubelski klaster teleinformatyczny	Stowarzyszenie Lubelski Klaster Teleinformatyczny	12	ICT
	Lubelski klaster kultury	Lubelska Fundacja Odnowy Zabytków w Lublinie	b.d.*	kultura
Łódź	Łódź Media Cluster (Mediaklaster)	Fundacja Media Klaster	59	film, media
	Centrum Promocji Mody	Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi	b.d.*	moda, branża tekstylna-odzieżowa
Kraków	INRET Klaster przemysłów kultury i czasu wolnego	Fundacja	29	kultura, rozrywka
	Krakowska Strefa Dizajnu	Krakowski Park Technologiczny	20	design
	Europejskie Centrum Gier	Krakowski Park Technologiczny	19	gry komputerowe
Nowy Sącz	Multyklaster	Stowarzyszenie Klaster Multimediów i Systemów Informatycznych (MultiKlaster)	50	ICT i multimedia
Warszawa	Creative Comunication Cluster	Polska Fundacja Komunikacji	30	komunikacja i promocja
	Mazowiecki Klaster ICT	Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur	62	ICT
Opole	OP-INFO Opolski Klaster Informatyczny	Opolskie Stowarzyszenie Gospodarczo-Społeczne w Opolu	13	ICT
Rzeszów	Klaster firm informatycznych Polski Wschodniej	Stowarzyszenie Informatyka Podkarpacka	54	ICT
Białystok	Podlaski Klaster Bielizny	Stowarzyszenie Podlaski Klaster Bielizny	16	produkcja bielizny
Gdańsk	Interizon Pomorski Klaster ICT	Politechnika Gdańska	150	ICT
	Pomorski klaster HORECA	Stowarzyszenie Pomorski Klaster Horeca	b.d.*	hotelarstwo i gastronomia
Ruda Śląska	HubClub – Śląski Klaster Multimedialny	Rudzki Inkubator Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	38	multimedia i ICT
Cieszyn	Śląski Klaster Dizajnu	Zamek Cieszyn	21	design
Gliwice	Made in Śląsk	Stowarzyszenie Wszechstronnego Rozwoju Młodzieży Gliwice	32	architektura, design, reklama
Bielsko-Biała	Lokomotywa kultury	BWA Bielsko-Biała	17	kultura i sztuka
Elbląg	Klaster Mebel Elbląg	Stowarzyszenie	20	produkcja mebli
	Klaster BizArt	brak	16	kultura i sztuka
Poznań	Wielkopolski Klaster Teleinformatyczny	Stowarzyszenie Wielkopolski Klaster Teleinformatyczny	33	ICT
	SynergIT	Fundacja Edukacji Innowacji i Wdrażania Nowoczesnych Technologii	48	ICT
Leszno	Klaster poligraficzno-reklamowy w Lesznie	Stowarzyszenie Klaster Poligraficzno-Reklamowy w Lesznie	31	poligrafia, reklama, informatyka
Szczecin	Zachodniopomorski Klaster Przemysłów Kreatywnych	Północna Izba Gospodarcza, Szczecin	22	multimedia i design
	Klaster ICT Pomorze Zachodnie	Stowarzyszenie Klaster ICT Pomorze Zachodnie	61	ICT

* brak danych – na skutek braku odpowiedzi ze strony koordynatora.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Analiza SWOT dla rozwoju klastrów kreatywnych w miastach Polski

	Czynniki pozytywne	Czynniki negatywne
Czynniki wewnętrzne	<p>Siły:</p> <ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo obywatelskie dużych miast, • wysoka świadomość współpracy w sektorach kreatywnych i administracji samorządowej miast, • dobry potencjał miejsc (infrastruktura). 	<p>Słabości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mała liczba liderów działań społecznych w klastrach, • brak mechanizmów współpracy samorządu i sektora kreatywnego, • brak sprawdzonych modeli biznesowych aktywności w klastrach kreatywnych, • niskie wskaźniki aglomeracji w miastach, • niski poziom usług publicznych, • upolitycznienie aktywności rozwojowej.
Czynniki zewnętrzne	<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój gospodarczy dużych miast, • rozwój sektorów kreatywnych oparty na popycie na produkty tych sektorów, • rozwój turystyki oferującej produkty oparte na tożsamości, • polityka regionalna wsparcia klastrów, • rozwój standardów współpracy j.s.t. z organizacjami pozarządowymi. 	<p>Zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niski poziom zaufania i kapitału społecznego, • deaglomeracja.

Źródło: opracowanie własne.

nadal pracują w miastach. Zjawisko to jest niekorzystne ze względu na opuszczanie centrów miast przez stosunkowo zamożne warstwy społeczeństwa stanowiące naturalny rynek dla sektorów kultury [Sarzyński 2012]. Jeśli uwzględnimy fakt, że polskie miasta poza Warszawą, konurbacją górnośląską oraz aglomeracjami: wrocławską, trójmiejską i łódzką, nie przekraczają 1 mln mieszkańców, potencjał miast Polski możemy uznać za przeciętny na tle Europy. Według raportu tylko w nielicznych aglomeracjach w latach 2000–2008 nastąpił wzrost liczby mieszkańców (Warszawa i cała aglomeracja warszawska, Kraków i aglomeracja, Rzeszów i Białystok), w pozostałych przypadkach dużych miast wzrost dotyczył tylko okolicznych miast i gmin tworzących aglomerację (aglomeracja poznańska, trójmiejska, szczecińska, łódzka) lub następował spadek liczby ludności (aglomeracja górnośląska) [Raport 2010, s. 27].

Niski poziom kapitału społecznego i zaufania w Polsce jest czynnikiem niekorzystnym dla funkcjonowania klastrów i sieci innowacyjnych nie tylko w sektorach kreatywnych. Na podstawie badań CBOS można stwierdzić, że ogólny poziom zaufania w Polsce nie zmienia się od ponad 6 lat [Cybulska 2012; Czapiński, Panek 2013]. W klastrach kreatywnych rola kapitału społecznego jest szczególnie istotna ze względu na rolę społeczną, jaką odgrywają klastry, oraz wysokie oczekiwania etycznego zachowania w sektorach kultury i w zakresie współpracy z talentami. W klastrach biznesowych aktorzy wykorzystują mechanizm zaufania skalkulowanego lub próbują minimalizować koszty transakcyjne metodami formalnymi (zapi-

sy w umowach) bądź finansowymi (opcje finansowe, wadium, poręczenie kredytu). W sektorach kreatywnych takie działania nie są przyjęte na szeroką skalę, a z pewnością powinny być częściej stosowane.

3. Wnioski i podsumowanie

Nie ulega wątpliwości, że dobrze zarządzane klastry kreatywne mogą stanowić istotne wsparcie procesów rozwojowych w miastach będących ośrodkami kreatywności regionu. Klastry kreatywne wykorzystują również i wspierają lokalną i regionalną tożsamość, zwiększając atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną miejsca. Większość autorów, zajmując się tą tematyką od strony teoretycznej oraz empirycznej, podkreśla jednak konieczność współistnienia dwóch elementów niezbędnych do rozwoju klastrów oraz samego sektora kreatywnego: miejsca – sprzyjającego rozwojowi relacji społecznych i przekazywaniu wartości kultury, oraz żywych relacji społecznych bazujących na wytworzonym kapitale społecznym i zaufaniu. Doświadczenia praktyczne wskazują, że pierwszy z tych elementów można zrealizować poprzez przemyślane inwestycje (np. rewitalizacja miejsc przemysłowych lub tworzenie nowych miejsc kreatywności i kultury w miastach), drugi wymaga jednak systematycznej pracy w zróżnicowanych środowiskach społecznych oraz zaangażowania lokalnych liderów, którzy potrafią zjednywać sobie ludzi obdarzonych talentami, a także przedstawicieli biznesu, nauki i władz lokalnych.

Na podstawie przedstawionych analiz można sformułować następujące wnioski szczegółowe:

1. Świadomość przedstawicieli samorządów miast oraz pracowników administracji w zakresie roli klastrów w regionalnych i lokalnych systemach innowacji systematycznie wzrasta. Nie wypracowano jednak użytecznych praktycznych mechanizmów współpracy środowisk biznesowych i naukowych ze środowiskiem administracji samorządowej.

2. Dominującą rolę wśród klastrów kreatywnych polskich miast odgrywają klastry o specjalizacji związanej z technologiami informacyjnymi, komunikacyjnymi i multimediami. Brak jest klastrów funkcjonujących w sektorze kultury i sztuki, co wynika z tradycyjnego modelu współpracy w sektorze kultury bazującego na bezpośrednich relacjach osobistych, które nie są instytucjonalizowane w postaci klastrów. Nic nie wskazuje na to, żeby ten model miał się zmienić.

3. Klastry kreatywne rzadko występują jako aktywne środowiska wspierające, tworzące i promujące tożsamość miast lub regionów. Rzadko występuje też wykorzystanie przestrzeni publicznej miast do działań podejmowanych przez klastry kreatywne.

4. Wyzwania na przyszłość związane z funkcjonowaniem klastrów kreatywnych dotyczą w głównej mierze ich roli w rozwoju gospodarczym i społecznym. Ogromnym potencjałem w Polsce mogą być innowacje napędzane projektowaniem (*design driven innovation*), wymagające współpracy specjalistów od projektowania

z technologiami. Współpraca ta nie tylko w Polsce napotyka wiele barier o charakterze społecznym.

5. Bardzo istotnym wyzwaniem dla miast jest wypracowanie skutecznego i racjonalnego mechanizmu współfinansowania rozwoju środowisk kreatywnych wynikającego z przyjętej strategii rozwoju miasta.

6. W wynikach badań o charakterze identyfikacyjnym w klastrach kreatywnych w Polsce są zauważalne problemy funkcjonowania klastrów w sektorach kreatywnych związane głównie z istnieniem barier mentalnych, braku zaufania oraz – szczególnie nasilonego w środowiskach projektowania i sztuki – poczucia własnej wartości i oczekiwania szacunku. Pokonanie tych barier jest wyzwaniem dla nowego pokolenia liderów posiadających kompetencje ekonomiczne, administracyjne oraz przede wszystkim społeczne.

Literatura

- Belussi F., Staber U. (eds.), 2012, *Managing Networks of Creativity*, Routledge, New York.
- Benchmarking klastrów w Polsce – 2010. Raport z badania*, PARP, Warszawa.
- Budziński M., Drobniak A., 2009, *Przemysły kultury i ich lokalne klastry. Przypadek Katowic*, [w:] *Kreatywne miasta i aglomeracje. Studia przypadków*, red. A. Klasik, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice.
- Cybulska A., 2012, *Zaufanie społeczne*, Komunikat z badań, Centrum Badania Opinii Społecznych, Warszawa, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2012/K_033_12.PDF.
- Czapiński J., Panek T., 2013, *Social diagnosis 2013. Objective and subjective quality of life in Poland*, „Quarterly of University of Finance and Management in Warsaw”, vol. 7.
- Florida R., 2004, *The Rise of The Creative Class*, Basic Books, New York.
- Klasik A., 2010, *Sektor kultury i przemysły kreatywne nowym fundamentem rozwoju dużych miast i aglomeracji miejskich*, [w:] *Rola sektora kultury i przemysłów kreatywnych w rozwoju miast i aglomeracji*, red. A. Klasik, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.
- Knop L., 2013, *Zarządzanie klastrem. Koncepcje, strategie, modele*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Knop L., Stachowicz J., Krannich M., Olko S., 2013, *Modele zarządzania klastrami. Wybrane przykłady*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Matusiak M., 2009, *Potencjał gospodarczy, innowacyjny i kreatywny wybranych metropolii europejskich*, [w:] *Kreatywne miasta i aglomeracje. Studia przypadków*, red. A. Klasik, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice.
- Polko A., Wrana K., 2009, *Przemysły kultury i ich lokalne klastry. Przypadek Bytomia*, [w:] *Kreatywne miasta i aglomeracje. Studia przypadków*, red. A. Klasik, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice.
- Raport 2010, *Rozwój miast w Polsce. Raport wprowadzający Ministerstwa Rozwoju Regionalnego*, Warszawa, https://www.mir.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_regionalna/rozwoj_miast/rozwoj_miast_w_Polsce/Documents/OECD_raportpdf.pdf.
- Sarzyński P., 2012, *Wrzask w przestrzeni. Dlaczego w Polsce jest tak brzydko?*, Wydawnictwo Polityka Spółdzielnia Pracy, Warszawa.